

WB2EU

**ANDRÁSSY
UNIVERSITÄT
BUDAPEST**

Új esélyre van szüksége a Nyugat-Balkánnak Ébresztő, Európa!

A koronavírus-járvány a Nyugat-Balkán országain is mély nyomot hagyott: súlyosbítja meglévő problémáikat és felszínre hozza az intézményrendszer hiányosságait, különösen az egészségügyben és a szociális biztonság tekintetében. Ezzel párhuzamosan és összefüggésben azzal, hogy az Európai Unió bővítési folyamata az elmúlt években lelassult, megtorpantak a reformtörekvések, sőt, egyes országokban a jogállamiság aggasztó mértékben visszaszorult. Az egészségügyi válsághelyzet fokozza a régióban tapasztalható geopolitikai feszültségeket főleg az oltóanyagokért folytatott verseny következtében, amely nemcsak Kína, hanem Oroszország és az Egyesült Arab Emírségek befolyását is növeli. Az EU és a Nyugat már jó ideje nem az egyetlen támogatást kínáló partner. Más, nem éppen demokratikusságukról ismert szereplők saját érdekeik előmozdítása érdekében (vissza)élnek a Nyugat-Balkán adta lehetőségekkel, és ezzel kérdésessé válik, hogy megvalósulhat-e a szabad, demokratikus, nyugatias Balkán víziója.

Éppen ezért elérkezett az ideje, hogy cselekedjünk és az EU-bővítés hosszú megtorpanását követően újra napirendre vegyük a bővítés előmozdítását. A mélyreható geopolitikai átrendeződésben az Európai Uniónak túl kell lépnie az eddig megszokott módszerein. Nagyobb prioritással, megfelelő politikai elszántsággal és számottevő anyagi támogatások biztosításával kell erősítenie a szomszédos országok európai kötődését. A bővítési politika legújabb reformja néhány új megközelítést és mechanizmust tartalmaz ugyan, de ez nem elég ahhoz, hogy meggyőzze a régió országait arról, nem fognak tartósan kimaradni az európai integrációból. Itt az ideje, hogy az EU szembenézzon a valósággal és a régió országait arról biztosítsa, valóban potenciális tagállamok, és – hogy konkrétak legyünk – szélesítenie és meggyorsítania kell a befektetési terveit. Bár szükség van az EU belső megújítására is, hiszen konszolidált szerkezet és hatékonyabb működés nélkül képtelen lesz új tagokat befogadni, az EU nem merülhet el a köldöknézésben ahelyett, hogy szembenézzon a közvetlen szomszédságát érő kihívásokkal. Józan optimizmusra és geopolitikai realitásérzékre van szükségünk, hogy a koronavírusba, a reformokba és a bővítésbe való belefáradásból magunkhoz térhessünk. Az európai értékek sikeres terjesztéséhez – ahhoz, hogy ne csupán megvédjük helyi szokásainkat, hanem demokratikus vívmányaink értékét meggyőzően képviseljük a világban – nélkülözhetetlen egy olyan EU, amely egy geopolitikai ügyekre összpontosító EU-Bizottság irányításával globálisan meghatározó szereplőként tekint saját magára.

Az EU nem szabad, hogy elfordítsa a fejét. Oda kell figyelnie a Nyugat-Balkánra, amely a demokráciák törékenységeivel és rendszerszintű problémákkal küzd, miközben domináns eliték, politikai pártok, kirekesztő intézkedések és nacionalista szólamok gyűrik maguk alá a térség társadalmait. A kormányok, amelyek az amúgy is gyenge egészségügyi rendszerek összeomlásától tartottak, szigorú intézkedéseket hoztak a koronavírus kapcsán: lejárát nélküli rendkívüli állapotot hirdettek, általános bezárást rendeltek el, korlátozták az egyéni szabadságjogokat és növelték a társadalom egésze fölött gyakorolt

ellenőrzésüket. Ebben a helyzetben még jobban felborult a fékek és ellensúlyok rendszere, holtvágányra kerültek a parlamentek, semmibe vették az eljárásrendi szabályokat és gyengült az igazságszolgáltatás. Ezek a válsághelyzet ürügyén szabadjára engedett folyamatok ráerősítenek arra a benyomásra, hogy az eliteket nem lehet sem számonkérni, sem felelősségre vonni. Égető szükség van a jogállamiság megerősítésére, amely nélkülözhetetlen alapja minden stabil, szabadelvű demokráciának, különösen ma, amikor a populizmus, az árokásás és az autoriter uralmak nem csak Európában, hanem globálisan is teret nyernek. A hatalmi elitek egy része még az EU-n belül is úgy tesz, mintha demokratikus lenne és az európai integráció pártján állna, de ha kikerülnek a figyelem középpontjából, klientúraépítésbe fognak, keresztbe tesznek a társadalmi befogadásnak és elmélyítik a különböző társadalmi csoportok közötti szakadékokat. A tetteik és a szavaik közötti ellentétek arra kell, hogy figyelmeztessenek bennünket, az európaivá válás folyamatában túl nagy mértékben hagyatkoztunk az elitekre és az ő üres, valódi elkötelezettség nélküli európaipárti szövegeikre. Ennek változnia kell. Az EU-nak a mobilitás elősegítésére, a vízummentességre, a civil társadalom és a média erősítésére irányuló programjait ki kell terjesztenie az eliteken túli csoportokra, hogy ezek a programok nagyobb láthatóságot kapva valódi változások motorjai lehessenek.

Az elkövetkező néhány év döntő lesz a Nyugat-Balkán demokratikus és európai jövője szempontjából. A bővítés kézzelfogható kilátásba helyezése és az újragondolt és megerősített megújulás elfogadtatása mellett szükség van a jogállamiság, a társadalmi párbeszéd, a sokszínűség és a társadalmi igazságosság érdemi megerősítésére és a korrupció visszaszorítására. Új regionális dinamikák kialakulásának vagyunk tanúi. A montenegrói kormányváltás számos kérdést vetett fel az új kormány programjával kapcsolatban. A koszovói választások során viszont éppen a fiatalabb és a női választók szavaztak Albin Kurtira és Vjosa Osmanira annak reményében, hogy a választási ígéreteik meg is valósulnak majd. A régió más részeiben új, alulról szerveződő mozgalmak és kezdeményezések állnak ki a társadalmak igazságosabbá és demokratikusabbá tételéért, amelyek kis méretük és lokális hatásuk mellett is felhívják a figyelmet a napi küzdelmekből született közösségi mozgalmakban rejlő lehetőségekre.

Ezek az emancipatorikus civil mozgalmak mélyrehatóbb társadalmi változások kezdeményezői, amelyek demokratikusabb, szabadabb, egyenlőbb és igazságosabb Nyugat-Balkánt hozhatnak. Éppen ezért jobban és következetesebben oda kell figyelni ezekre a kezdeményezésekre. Bízást és segítséget jelentene, ha az EU határozottan kiállna mellettük és együttműködne velük, hogy egy a megújulásnak kedvező környezetet teremtsen a Nyugat-Balkán országokban, és hogy ezt az EU-n belüli viták keretében rendszeresítse pl. a Konferencia Európa Jövőjéről keretében is. Az EU-bővítés fellendítését és a térség európai jövője melletti elköteleződését az emberek bevonására és a kölcsönös bizalomra kell alapozni – lehetőségeket és perspektívákat kell teremteni. Nemcsak a Nyugat-Balkánnak, hanem Európa egészének is erre van szüksége ezekben a válságos időkben.

Az Európai Bizottság Erasmus+ Jean Monnet Programja keretében társfinanszírozott WB2EU Hálózat nevében (www.wb2eu.eu):

Paul Schmidt, Osztrák Európa-politikai Társaság (ÖGfE)

és Vedran Džihic, Nemzetközi Politika Osztrák Intézete (oiip)

Inva Nela, Együttműködés és Fejlesztés Intézet (CDI)

Nedžma Džananović Miraščija, Szarajevói Egyetem, Politikatudományi Kar

Evelina Staikova-Mileva, Új Bolgár Egyetem, Európai Menekültek, Migrációs és Etnikai Kutatások Központja (CERMES)

Senada Šelo Šabić, Fejlesztések és Nemzetközi Kapcsolatok Intézete (IRMO)

Amélie Jaques-Apke, EuropaNova Németország / Elise Bernard, EuropaNova Franciaország

Katrin Böttger, Európai Politika Intézete (IEP)

Nikolaos Tzifakis, Peloponnészoszi Egyetem, Politikatudományok és Nemzetközi Kapcsolatok
Tanszéke (PEDIS)
Christina Griessler, Andrásy Egyetem Budapest (AUB)
Eleonora Poli, Nemzetközi Ügyek Intézete (IAI)
Venera Hajrullahu, Transzformációs szakértők Csoport (CEG)
Jovana Marović, Politikon Hálózat (PIN)
Ivan Stefanovski, EUROTHINK - Európai Stratégiák Központja
Rufin Zamfir, GlobalFocus Központ
Marko Savković, Politikai Kiválóság Alap, Belgrád (BFPE)
Marko Lovec, Ljubljani Egyetem, Társadalomtudományi Kar, Nemzetközi Kapcsolatok Központja (CIR)